

Forblad

W.C.

P.A. Fenger

Tidsskrifter

Architekten, 9.dec. 1905

1905

Under 1. November 1905 har Sundhedskommissionen i Kjøbenhavn udgivet nye »Forskrifter til Iagttagelse ved Anbringelse af Latriner i en Bygnings Etager«, og disse sidste »Forskrifter« synes mig at have en saa permanent Karakter, at de fortjener en nærmere Omtale.

Der er nu forløbet 8 Aar, siden Spørgsmaalet om Indretning af Vandklosetter blev aktuelt, og der er nu i Kjøbenhavn ca. 25.700 Stkr. Vandklosetter i Brug.

Sundhedskommissionen har siden 1898 behandlet ialt 2800 Sager om Klosetter og udgivet Regulativer den 15. Juni 1898, den 1. Juni 1902 og den 1. November 1905.

Den Opgave, som forelaa i 90'erne, — at stille de under vore Forhold berettigede og gennemførlige Krav til Vandklosetrum —, var ingeniørlunde let; thi for det første var dengang Klosetrummenes Indretning et ganske forsømt og uændset Spørgsmaal, og dernæst var de i andre Lande opnaaede Resultater kun af ringe Værdi for os, idet de refererer til et andet Klima og til en væsentlig forskellig Bygningslovgivning.

Sundhedskommissionen har derfor maattet prøve sig frem, og den har i Prøveaarene indtaget forskellige Hovedstandpunkter, og i Detailspørgsmaal har den truffet mange uens Afgørelser, saa at der er fremkommet en Mængde Klager.

Disse har fremfor alt taget Sigte paa det uensartede og tilsyneladende vilkaarlige i Sundhedskommissionens Afgørelser og paa dens Mangel paa økonomisk og teknisk Forstaaelse af Forholdene i ældre Bygninger.

Særlig for Architekter var det ganske fortvivlede Forhold at arbejde under, idet de overfor en Bygherre ikke med Sikkerhed kunde forudsige nye Tilladelser analoge med de tidligere meddelte Tilladelser.

I anden Linie kom Klagerne over, at de opstillede Krav var for strenge og for kostbare at udføre.

Det nye Regulativ viser, at Sundhedskommissionen imødekommer den første Klage, idet den giver en Del almindelige Tilladelser til indirekte Belysning af Klosetrum og overdrager en Del af sin Myndighed til Bygningsvæsenet.

Derimod vil der vistnok endnu komme Klager over Strengheden af de opstillede Krav.

Fordringerne til Klosetter i Nybygninger er i det hele som før.

For større Lejligheder forlanges det nu udtrykkeligt, at Klosetrummet skal have en Ydervæg med Vindue, saa at man ikke kan slippe igennem med det i nogle Tilfælde anvendte Fif at lægge Klosettet bag et Baderum og forbinde det med den øverste Del af Ydervinduet ved en vandret Kanal, uden i hvert enkelt Tilfælde at indhente Sundhedskommissionens Tilladelse.

Men medens det med Hensyn til de mindre Lejligheder og Hjørnelejligheder tidligere hed: »indirekte Belysning kan undtagelsesvis indrømmes af Sundhedskommissionen«, saa hedder det nu: »Det tillades i Et- og Toværelserlejligheder at nøjes med indirekte Lys, naar dette kan blive godt og kan skaffes fra et ubeboet Rum. Tilladelsen gælder ogsaa for Treværelserlejligheder, der indrettes i samme Ejendom, naar deres Antal ikke overstiger Halvdelen af samtlige Lejligheder.

Tilladelsen gælder endvidere for Hjørnelejligheder (ikke Hjørneejendomme) paa højst 4 Værelser. Pigekammer medregnes i Værelsernes Antal. Tilladelser meddeles af Bygningsvæsenet.« (Resumeret af Anm.)

Der synes her at være et Spillerum for Fortolkning. Man kan hævde, at der i en stor Hjørneejendom højst er to Hjørnelejligheder, men man kan muligvis ogsaa faa Medhold i, at efterfølgende Lejligheder i Fløjene, der har mindre Façade til Gaarden end til Gaden som Følge af Hjørnegrundens Form, maa betragtes som Hjørnelejligheder. Dette Spørgsmaal maa Praxis afgøre.

I Bestemmelserne angaaende ældre Bygninger, hvorved forstaaes Bygninger, til hvilke Tegningerne er approberede af Bygningsvæsenet inden 1. November 1905, er der en langt større Forandring at notere. Angaaende Vandklosetrum

hedder det nu, at de »ikke maa have mindre Gulvareal end 8 Kv.-Fod. Indirekte Belysning tillades, naar den kan blive antagelig god. Lyset kan tages fra et hvilket som helst Rum undtagen fra Pige-kammeret. Tilladelsen meddeles uanset Lejlighedens Størrelse af Bygningsvæsenet.« (Resumeret af Anm.)

For ældre Ejendomme hed det tidligere: »Indirekte Belysning kan undtagelsesvis indrømmes af Sundhedskommissionen.« Nu har altsaa Bygningsvæsenet faaet en overvejende Myndighed paa dette Omraade.

Sundhedskommissionen er øjensynligt ved Vandklosetspørgsmaalet kommen i Berøring med Publikums brede Lag, og den maa have høstet sørgelige Erfaringer angaaende Læsefærdigheden i disse Lag; thi de nye Forskrifter er affattede saa bredt og med saa mange Gentagelser, at en Lægmand i en enkelt Paragraf kan finde alle de Oplysninger, som han søger, og i Tilgift Henvisninger til Vej- og Kloakanlæggenes og Vandværkets Forskrifter angaaende Afløbsledninger og Vandledninger.

Uagtet vi endnu ikke har haft en rigtig streng Vinter siden Vandklosetternes Indførelse, foreligger der dog allerede en Række ubehagelige Erfaringer angaaende Frysninger i de direkte belyste Klosetrum, og i de nye Forskrifter paaminder Sundhedskommissionen indtrængende om at anbringe Ledningerne saaledes, at de ikke udsættes for at fryse, men dette er lettere sagt end gjort, og her er vi ved Forskriftens Achilleshæl.

Et direkte belyst Klosetrum vil i de fleste Tilfælde faa sin Plads imellem en uopvarmet Korridor, et lidet opvarmet Soveværelse og et Gaskøkken, og denne Beliggenhed er farlig i et fuldt beboet Hus; men er der blot een ubeboet Lejlighed, bliver Faren for Tilfrysning overhængende.

Medens de tidligere Forskrifter næsten paa hver Side stillede Dispensationer i Udsigt, omtales saadanne slet ikke i Hovedparten af de nye Forskrifter. Kun til allersidst hedder det:

»Hvor Forholdene tale derfor (f. Eks. i Stiftelser, i Villaer for indtil 2 Familier og navnlig ved Indretning af Vandklosetter i ældre Bygninger), kan Sundhedskommissionen indrømme Dispensation fra foranstaaende Bestemmelser.

Til Indretning i Bygninger af Latriner, der ikke fyldestgør de foranstaaende Forskrifter, saavel som af Latriner, der ikke høre ind under nogen af de i det foregaaende nævnte Kategorier, saasom af større Latrinkomplekser med eller uden Pissoir i Skoler, Restauranter, Hoteller, Forsamlings- og Forretningsbygninger og lignende, kræves Sundhedskommissionens Samtykke.«

Efter hele Forskriftens Form og Tilblivelseshistorie synes det næppe raadeligt at regne med Dispensationer ud over de her nævnte. Dog bør det tilføjes, at Sundhedskommissionen som Regel tillader Indretning af Fællesklosetter (Gaardvandklosetter) i Tagetagen, uagtet dette ikke er omtalt i Forskriften.

Formelt betegner Forskriften et stort Fremskridt, idet den er langt skarpere og klarere end de tidligere Udgaver.

Det reelle Indhold er derimod intet Fremskridt.

Det tillades i Et- og Toværelseslejligheder, som er tæt befolkede af Beboere med ufuldkommen Renlighedssans, at have indirekte belyste Klosetrum. Treværelseslejligheder uden Pige-kammer behandles forskelligt, eftersom de findes i Ejendom sammen med større eller mindre Lejligheder.

Men Tre- og Fireværelseslejligheder med Pigekammer, som gennemgaaende er svagere befolkede end Et- og Toværelseslejligheder, og som bebos af et Publikum med højere Renlighedssans, skal bære Bekostningen og Frostfaren ved direkte belyste Klosetrum.

Der kan ikke være Tvivl om, at denne Fordring vil medføre en Forringelse af Køkkenet og Spisekammeret i disse Lejligheder, og man vil i vide Kredse spørge, om disse Rum ikke er af lige saa stor sanitær Betydning som Klosetrummet.

Maaske har Sundhedskommissionen ønsket at fremtvinge, at saadanne Lejligheder fremtidigt udstyres med et stort Badeværelse med Vandkloset, og i Praksis vil dette vel ogsaa blive Følgen.

I saa Tilfælde er denne Klasse Lejligheder fordyrede med 70 à 100 Kr. aarligt paa et meget uheldigt Tidspunkt; thi de store Gasbadeovne er for Tiden ufuldkomne i teknisk Henseende og lidet egnede for vort kalkholdige Vand, medens Tilbøjeligheden til at indrette Haandvaske med Vandhane i Soveværelset og til at tage kolde Bade i Soveværelset i de sidste Aar har været i en glædelig Stigning.

Ved en Forandring af Bygningsloven vilde det være ganske rimeligt i Forbindelse med Køkkentrappernes Afskaffelse at kræve direkte Lys til Spisekammer og Vandkloset; men saaledes som Kravet til Klosetrummene nu fremsættes, volder det alt for store Vanskeligheder.

Sundhedskommissionen mægter ikke at forandre et Bogstav i vor forældede Bygningslov; men den har ved en Fortolkning, som Lovgiverne næppe har forudset, grebet stærkt ind paa deres Omraade, uden at formaa at skabe Lettelser, der kan opveje de nye Krav.

Sundhedskommissionen har end ikke kunnet gennemføre, at det Gasblus, som er saa ønskeligt til Opvarmning og Belysning af Klosetrummene, kan tages fra Kogegasmaaleren, uagtet man skulde synes, at en saadan Indrømmelse i lige høj Grad vilde tjene Gasværkets og Hygiejnens Intereser.

P. A. FENGER,
Ingeniør.